

DIPOTSO LE DIKARABO - MOLAO O MOTJHA WA TSA BOLAODI BA MEEDI

1. Ke hobaneng ho hlokeha hore ho ntjhafatswe melao ya tsa bolaodi ba meedi?

Tikolohong e dulang e fetoha le e rarahaneng ya matjhaba, lebatowa le ya naha, Bolaodi ba Meedi bo kgatha tema e hlokolosi ho tshhehetsa mananeo a Mmuso a ho phahamisa kgolo ya ikonomi, ho thehwa ha mesebetsi le kopano ya setjhaba.

Molao wa Bolaodi ba Meedi, wa 1964, ha wa kgona ho emelana le diphetoho tse mabapi le mosebetsi wa bolaodi ba meedi kapa le diphetoho tse kgolohadi tsa tikoloho ya kgwebisano ya matjhaba, haholoholo kgolo e potlakileng ya tshebediso ya theknoloji ya tlhahisoleseding mmoho le phapanyetsano ya data ya elektronike.

Sebopeho sa jwale sa molao wa bolaodi ba meedi, ha se kgone ho tobana le tse ntjha tse ka bakang kotsi, ho feta moo ha se kgone ho sebedisana le kgwebo mme e bile se hloka ho utlwisiseha le ho sebediswa ha bonolo hore se tle se fane ka netefatso ho bahwebi le baeti mmoho le ho Bolaodi ba Meedi.

2. Ebe e meng ya melemo ya Molao e metjha ke efe?

CCA le CDA ke melao e metjha eo maikemisetso a yona e leng ho nolofatsa tsamaiso ya bolaodi ba meedi le ho fana ka monyetla wa ho ntjhafatswa ha bolaodi ba meedi. Melao ena e ipapisitse le Molao wa Motheo mme e bapisitse le le ya di tsamaiso tse ding tsa bolaodi ba meedi matjhabeng e kang ya Revised Kyoto Convention, eo sepheo ka yona e leng ho tlisa tshwano, ho sireletsa le ho bebofatsa kgwebisano ya matjhaba. Melao e fana ka moo dintho di lokelang ho shebeha ka teng ho SARS qalong ho fihela qetellong ho tsa lethathama la phephelo, ka lebaka la setlamo sa hore dikgokahanyo e be tsa elektronike, tlaleho e ntlafetseng ya dithoto, dipehelo tse ntlafetseng tsa ho kwalwa ha dithoto mmoho le tlhokeho ya ditsebisano tse fapaneng tsa elektronike ho phatlalla le motjha ona.

Ho feta moo Melao ena e ngotswe ka puo e hlakileng mme seo ho buuwang ka sona se hlophisitse ka tsela e balehang, moo Dikgaolo di shebaneng le sehlooho ka seng. Melawana e boela e latela tlhophiso ya Molao mme molawana ka mong o amana le pehelo e itseng e kgontshang Molao oo o amehang. Sena se kgontsha batho bao Molao ona o ba amang ho fumana dipehelo tse amehang tsa ditaba tse itseng, mohlala e ka ba motjha o itseng wa bolaodi ba meedi, ka tsela e bonolo.

Molao o nehelana ka boikgethelo bo kgonang ho fetofetoha wa polokelo le bohlahiso o tlang ho ntlafatsa tema ya Afrika Borwa ya ho ba setsi sa kabo le ho kgothaletsa tsa indasteri. Melao ena e boela e tshhehetsa Leano la Naha la Ntshetsopele ho phahamisa diromelwante le tlhodisano pakeng tsa dikgwebo, mme sena se susumetsa tlhahiso ya lehae le ho tshhehetsa dikgwebo tse nnyane, tse mahareng le tse kgolo (SMMEs).

3. Ebe kgahlamelo ya molao ona o motjha e tla ba jwang ho bakgathatema ba tsa bolaodi ba meedi?

Ha Melao ena e qala ho sebetsa, ho tla ba le kgahlamelo ditlaenteng tsohle tsa bolaodi ba meedi, haholo ha ho tluwa ho tse mabapi le mokgwatshebetso, motjha le diphetoho tsa leano. Ho tla boela ho ba le mehato e metjha ya boikobelo bakeng sa bahwebi mmoho le diphetoho ho tse mabapi le dikotlo.

Mohlala wa kgahlamelo e jwalo eo molao o motjha o ka bang le yona hodima kgwebisano o ka hlaloswa ke Kgaolo e mabapi le tsa polokelo. Bakgathatema ba fapaneng, ho kenyeditswe beng ba dilaesense tsa polokelo, beng ba dilaesense tsa tse jarang, ba fumanang dithoto ho tswa ka ntle ho naha le ba di romelang ka ntle ho naha, dibroukara tsa bolaodi ba meedi le beng ba dithoto le diakgente tse emelang ditlaente tsa matjhaba ba tla angwa ke diphetoho tse tsa polokelo. Diphetoho tse di kentse tse latelang:

- Kopo ya dilaesense tse ntjha
- Ditlhoko tse ntjha tsa kamohelo le phihliso ya dithoto ka beng ba dilaesense tsa polokelo tsa setjhaba le tsa praevete le tsa dijari tse nang le laesense
- Ho bolokwa ha dithoto tsa potoloho ya mahala le dithoto tseo e seng tsa potoloho ya mahala
- Mokgwatshebetso wa elektronike wa botsamaisi ba polokelo
- Tlaleho ya nako le nako ya dithoto
- Ditshebetso tse dumelletsweng ka hara polokelo.

4. Ebe bohlokwa ba ho tlaheha ke bofe mme melemo ya ona ke efe?

Ho tlahewa ha lesedi ke mekga ya boraro e kgontsha Bolaodi ba Meedi ho hlahloba lesedi le mabapi le dikepe, difofane, diterene, dipalangwang, basebetsi ba tsona mmoho le dithoto tse kenang kapa tse tswang ka Rephablike.

Melemo ya ditlhoko tsa ho tlaheha e akareditse tse latelang:

- E ntlafatsa tshireletseho ya lethathama la phephelo, mme sena se kgontshe Bolaodi ba Meedi ho fokisa tse thibetsweng ho kena le ho tswa ka Rephablike
- E na le seabo netefatsong ya tsa ditjhelete
- E tshhetsa Bolaodi ba Meedi bo sebetsang ka ho phethahala hodima ho tsamaiswa ha tse mabapi le dipalangwang le dithoto
- E kgontsha bolaodi ba thepa meeding ho rala
- E theha tse mabapi le ponahalo ya dithoto ho fumantsa hore hantlente dithoto tsena ke eng
- E bontsha hore ke dithoto dife tse fihlileng, tse tsamaisitsweng ka sekepe nako e kgutshwane, tse senyehileng, tse lahlehileng, tseo ho sa tsejweng hore di kae le tse fetang tekanyo.

5. Ke hobaneng ha Afrika Borwa e batla ho qala ka tsebiso ya dihora tse 24 bakeng sa dithoto tse ka hara dikhonteina?

Molao wa tsebiso ya pele ho nako ya ho laela wa dihora tse 24 o ipapisitse le maemo a bitswang SAFE Framework of Standards mme a bontsha boitlamo ba Afrika Borwa ba ho sireletsa lethathama la phephelo.

Leano lena le boela le dumella hore tse ka bakang kotsi di tsejwe e sa le ka nako pele le khonteina e laelwa boemakepeng ba matjhaba, sena se dumella Bolaodi ba Meedi hara tse ding ho thibela dithoto tsena ebang di le kotsi, ho kena ka boemakepe ba Rephablike.

6. Ke hobaneng ha nako ya nyehelo ya ditlhekelo tsa thomellokahare e fokoditswe ho tswa matsatsing a supileng ho ya ho a mararo ka mora hore e fihle?

Qeto ya ho fokotsa nako ya nyehelo ya ditlhekelo tsa CCA e bakilwe ke dikgatelopele tsa theknoloji tsa ho tloha ka 1964 ha Molao wa jwale o neng o ralwa. Kgwebisano le tsela eo kgwebo e etswang ka teng e fetohile haholo ho tloha ka nako eo mme tikoloho ya jwale ya lesedi le elektronike e hloka hore ho hlekelwa ha dithoto ho etsahale ka yona nako eo.

Ho fokotsa ditlamorao tsa nako e fokotsehileng, ho na le dipehelo tse entsweng bakeng sa tlhekelo le ho lokollwa ha dithoto nakong eo ho nyehelwang lesedi le sa fellang kapa la nakwana.

7. Ke hobaneng ha ho na le tlhokeho ya ho nyehelana ka ditsebahatso tsa tlhekelo bakeng sa thepa e ka hara khonteina matsatsing a mararo pele dithoto tseo di fihla theminaleng e nang le laesense kapa depong e leng ka hara naha?

Tlhokeho ena e ile ya kenngwa ho bebofatsa meralo e mabapi le lethathama la phephelo. SARS e tla kgona ho fumana tse ka bakang kotsi thepeng le pele e fihla ebang tsebahatso ya tlhekelo e nyehetswe matsatsing a mararo pele e fihla. Hang feela ha SARS e hlahlobile tse ka bakang kotsi, SARS e tla ntsha tsebiso (tokollo ya nakwana) ho tsebisa mekga hore khonteina e tlameha ho iswa kae ha e fihla, ke hore depong e Durban kapa theminaleng e Johannesburg. Kahoo mohwebi a ka etsa ditlhophiso tse hlokehang tsa dipalangwang tsa dithoto ka ntle le qeaqeo le pele dithoto tseo di fihla. Nakong eo di fihlang ka yona, dithoto di tla lokollelwa kapa di tla tshwarelwa sebakeng se bontshitsweng tokollong ya nakwana. Tokollo ya nakwana e qhelelwa ka thoko ebang dithoto di tshwerwe mme e nkelwa sebaka ke tsebiso ya tshwaro e tlang ho bontsha sebaka seo dithoto di tlang ho nkelwa ho sona.

8. Ebe phapang pakeng tsa tshebediso ya lapeng le motjha wa bolaodi ba meedi ke efe?

Phapang e ka hlahoswa hantle ka ho sheba tse mabapi le mabaka a tokollo. Dithoto tse lokollotsweng bakeng sa tshebediso ya lapeng e ba dithoto tsa potoloho ya mahala, ka mantswa a mang ke dithoto tseo bolaodi ba meedi bo seng bo se na taolo hodima tsona. Dithoto tse ntshitsweng ka motjha wa bolaodi ba meedi di tla dula di le tlasa taolo ya bolaodi ba meedi (e le dithoto tse seng potolohong ya mahala) mmoho le dipehelo tsa Molao tse sebetsang hodima ona motjha oo o ho tlamehang hore ho ikobelwe ona.

9. Ke hobaneng ha tokollo ho latela dintlha tsa CCA e ntshuwa feela nakong eo dithoto di fihlang ka yona?

Bolaodi ba meedi bo keke ba lokolla dithoto tseo tsona ka botsona di so kang di fihla sebakeng sa makeno kapa sa matso.

10. Ebe ho bolelwa eng ha ho buuwa ka maemo a lekgetho a dithoto?

Maemo a lekgetho a dithoto a ka nna a hloka tefo ya lekgetho kapa a se e hloke. Maemo a hlokang tefo ya lekgetho a bontsha hore ho tla ba le lekgetho le tlang ho leshwa hodima dithoto ebang lekgetho le behilwe ho latela dintlha tsa Molao wa ho behwa ha lekgetho hodima dithoto tsa mofuta o jwalo. Maemo a sa hlokeng tefo ya lekgetho a bontsha hore ha ho lekgetho le tlang ho leshwa hodima dithoto ebang lekgetho le behilwe ho latela dintlha tsa Molao wa ho behwa ha lekgetho hodima dithoto tsa mofuta o jwalo. Lekgetho le kentse kgafa ya bolaodi ba meedi, VAT mmoho le lekgetho lefe kapa lefe le leng le leshwang thomellongkahare kapa thomellongntle ya dithoto.

11. Ke hobaneng ha jwale ho hlokeha tsebahatso ya tlhekelo bakeng sa tse tseleng ntle le tokomane ya tsa dipalangwang?

Mabaka a ho fetola leano la jwale a itshetlehle hodima ntlha ya hore SARS e ka kgona feela ho laola motsamao wa dithoto ka ho phethahala ho feta ka meedi ya rona mmoho le tse ka bakang kotsi ebang feela e na le lesedi le hlokehang. Kamohelo le tsebetso ya ditlaleho tse laetsweng ke kgutsufatso ya thepa e sekepeng mme e fana feela ka tlhaloso ya kakaretso ya dithoto jwalo ka "said to contain" kapa "freight of all kinds". Ha ya kenya tharifi, boleng le motso wa lesedi le hlokehang ho fumana tse ka bakang kotsi. Lesedi le tokomaneng e mabapi le dipalangwang le itshetlehle hodima lesedi le fuweng sejari ke motho ya leng tlasa bolaodi ba matjhaba.

Ho fapana le sena, tsebahatso ya tlhekelo e ntshuwa ke motho ya ngodisitsweng kapa monga laesense kapa akgente e ngodisitsweng e leng ka hara Rephablike mme e kentse tharifi, boleng le motso wa lesedi le hlokehang ho tseba tse ka bakang kotsi. Motho eo o boela a tsebahatsa bonnete ba lesedi leo ka hara tsebahatso ya tlhekelo. Tsebahatso e nyehelwa ka mokgwa wa elektronike mme e matha ho feta ka enjene ya SARS e mabapi le tse ka bakang kotsi ka nako ya disekonto. Ka ha motho eo a itlamba hore lesedi le mabapi le tlhekelo ya dithoto le nepahetse, a ka nna a jara boikarabelo ebang ho entswe tsebahatso e leshano.

12. Ke sefe se entseng hore ho be le tlhokeho ya hore metsamao e tswang le e kenang ka hara SACU jwale e be dithomello kahare ho naha le diromelwantle ka ho fapana?

Ka hara Molao wa 1964, dithoto tse tlotseng moedi o pakeng tsa dinaha tsa BNLS le RSA di ne di bitswa "movements (metsamao)" tse nang le moralo wa tsona wa tshebetso o di tshhehetsang mmoho le leano le motjha, ho fapana le dithoto tse tliwang ka hara naha kapa tse romellwang ka ntle ho naha tse tswang dinaheng tsa BNLS. Dikgwebo di ne di tshwanela ho tseba meralo e mmedi e fapaneng ya tshebetso le taolo. CCA jwale e nolofatsa moralo wa tshebetso wa taolo ka ho bolela hore tsohle tse kenang kapa tse tswang ka Rephablike, ke tse tliwang ka hara naha le tse romellwang ka ntle ho naha ho itshetlehlwe hodima melao e tshwanang. Ho feta moo, Dikopanong tse ding tsa Bolaodi ba Meedi, dithoto tse kenang kapa tse tswang dinaheng tseo e leng ditho di nkuwa e le tse tliwang ka hara naha le tse romellwang ka ntle ho naha ka ho fapana.

13. Ho bolelwa eng ka motjha o amoheleng wa tsa bolaodi ba meedi?

Le ha ya tliwang dithoto ka hara naha a ka ikgethela ho hlekela dithoto bakeng sa tshebediso ya lapeng kapa bakeng sa motjha wa tsa bolaodi ba meedi, boikgethelo boo bo tlameha ho "dumelleha" (permissible) ka tlasa maemo ao, mme sena se bolela hore boikgethelo boo bo lokela ho tsepama/tsamaisana le dipehelo tsa CCA mme di tshaelwe monwana ke Bolaodi ba Meedi. Ditlhekelo tsa metjha e meng ya tsa bolaodi ba meedi ka dinako tse ding ha ya dumellwa, mohlala: tsamaiso ya dintho matjhabeng ha ya dumellwa ka mora polokelo, empa dithoto tseo di lokela ho hlekela bakeng sa thomellontle.

14. Ebe ditelaente tsa jwale tsa bolaodi ba meedi di lokela ho boela di etsa kopo ya ngodiso le/kapa tsa laesense?

E, dingodiso le dilaesense tsa jwale di tla fela matsatsing a 30 ka mora letsatsi la ho qala ha CCA ebang motshwari a sa ka a nyehelana ka kopo e ntjha ya ngodiso kapa ya laesense ka yona nako eo. Dingodiso le dilaesense tsa jwale tsa tse kenang le tse tswang di keke tsa angwa ke ho qala ha CCA mme ditelaente tse jwalo ha di hloke ho etsa kopo ya ngodiso kapa ya laesense tse mabapi le diketsahalo tse laolwang ke Molao wa Dikgafa tsa tse kenang le tse tswang ka mora letsatsi la ho qala.

15. Ebe ditlalaentse di tla kgona ho etsa kopo ya ngodiso kapa ya laesense pele ho letsatsi la ho qala?

E, empa hang feela ha ntshetsopele ya mokgwatshebetso wa ngodiso le ho fumana laesense ya elektronike wa SARS o se o phethetswe. SARS e lohotha ho bulela dikopo tsa ngodiso le ho fumantshwa ha laesense nakong e sa fediseng pelo pele ho letsatsi la ho qala ha CCA.

16. Ebe SARS e tla kgona ho sebetsana le dikopo tsohle ka nako?

SARS e lebelletse ho bula kanale e ntjha ya elektronike ya ho nyehelwa ha dikopo tse ntjha tsa ngodiso/ho fumana laesense ka tsela ya eFiling nakwana e itseng le pele Molao ona o qala ho sebetsa. Ngodiso kapa laesense e ntseng e le teng e tla tswela pele ho sebetsa ho latela dintlha tsa karolo ya 932 kapa ya 933 ya CCA ho fihlela kopo e ntjha e phethetswe. Ha feela e le hore ditlalaente di nyehelana ka dikopo tsa bona tse ntjha matsatsing a 30 ka mora letsatsi la ho qala, di ka nna tsa tswela pele ho sebetsa tlasa ngodiso kapa laesense ya jwale.

SARS e tla nne e rala bokgoni ba rona le dikanale tsa tshebetso ho netefatsa hore ho na le tshebetso e phethahetseng ka nako ena.

17. Na o ka hlakisa hore na Molao wa Tokiso ya Bolaodi ba Meedi, wa 2014 o tla akaretsa tse kenang le tse tswang kapa o tla be o akaretsa eng?

Molao wa Tokiso ya Bolaodi ba Meedi, wa 2014, o qala ho sebetsa ka "letsatsi le qalang", letsatsi leo ka lona Molao wa Taolo ya Bolaodi ba Meedi le Molao wa Dikgafa tsa Bolaodi ba Meedi o tlang ho sebetsa ka lona. Letsatsi lena le sa ntse le tla tsebiswa ke Mopresidente. Ka letsatsi leo Molao wa Bolaodi ba Meedi le tse kenang le tse tswang, wa 1964, sebopehong sa ona sa tokiso, o tla bitswa Molao wa Dikgafa tsa tse kenang le tse tswang, wa 1964. O tla akaretsa dintlha tse mabapi le tse kenang le tse tswang, levi ya mafura, levi ya RAF, levi ya tikoloho mmoho le lekgetho la bapalami ba moyeng.

Ka mantswa a mang, Molao e mmedi ena e metjha ya Bolaodi ba Meedi e tla nka sebaka sa jwale sa Molao wa Bolaodi ba Meedi, wa 1964, ho tse mabapi le tse kenang le tse tswang feela mme Molao o lokisitsweng wa 1964 o tla tswela pelo ho sebetsa ho tse mabapi le makgetho a kahare ho naha mmoho le dilevi le makgetho a mang a boletsweng.

18. Ebe ke setlamo bakeng sa bohle ba romellang dithoto ka ntle ho naha le ba di fumanang ho tswa ka ntle ho naha ho boela ba ingodisa dilemong tse ding le tse ding tse tharo bakeng sa dikhoutu tsa bona tsa thomellokahare le thomellontle (Ke ananela tlhokeho ya mantlha ya ho boela ke ingodisa hape hang feela ha melao e metjha e qala ho sebetsa)? Kapa ebe molao wa "dilemo tse ding le tse ding tse tharo" o tla sebetsa feela ho bahwebi ba ntseng ba sa hwebe?

Tjhe, ha se setlamo ho ingodisa hape dilemo tse ding le tse ding tse tharo, sheba karolo ya 614 ya CCA e shebaneng le nako ya tshebetso ya ditifikeiti tsa ngodiso. Karolwana ya (1) e hlakisa hore setifikeiti sa ngodiso se dula se sebetsa ntle feela le ha se hutswe kapa se felletswe ke nako ka lebaka la ho se sebetse ha motho ya ngodisitsweng nakong e kana ka dilemo tse tharo. Moo e leng hore motho ya ngodisitsweng o ntse a sa sebetse ho latela se boletsweng karolong ya 614(2), kopo ya ntjhafatso e tlameha ho etswa ho latela dintlha tsa karolo ya 615(1).

19. Ebe di-TDN le di-VDN tsa jwale di tla nne di dule di le teng le ho sebetsa ka mora hore Melao e metjha e qale mme ebe ha ho no hlokeha hore ho boele ho etswe dikopo tsa tsona hape?

Ona ke "mohato" o tlang ho tswela pele ka mora letsatsi la ho qala ho latela dintlha tsa 928 tsa CCA.

20. Ebe dikotlo tsa jwale tse tsepamisitsweng tlasa Molao o motjha wa tsa Bolaodi ba Meedi di tla fokotswa ha Molao o motjha o qala ho sebetsa?

Tjhe, ho tla sebediswa motjha o seng thata hakaalo bakeng sa nako e itseng feela empa bokaalo bo ka hara tafole ya dikotlo bo ka se fokotswa. Pehelo ya mantlha e tswang ho ba kgwebisano mabapi le tafole ya kotlo e tsepameng e ile ya nkelwa hloohong. Re ile ra boela re etsa dipatlisiso tse mabapi le bolaodi bo bong mmoho le manollo ya infleshene, mme ka mora moo bokaalo bona bo ile ba fokotswa ka 50%. Ho hlokomelwe hore ditafole tsa dikotlo tsa bokaalo bo tsepamisitsweng tsa Molao wa Dikgafa tsa Bolaodi ba Meedi, Molao ya Taolo ya tsa Bolaodi ba Meedi mmoho le Molao ya Dikgafa tsa Bolaodi ba Meedi di ntse di tlameha hore di phethelwe le ho phatlalatswa bakeng sa maikutlo a setjhaba.

21. Ebe dintlha tsa jwale tsa ngodiso ya Bolaodi ba Meedi, tse kang dikhoutu tsa jwale tsa Bolaodi ba Meedi, di tla dumellwa bakeng sa dingodiso tse ntjha tlasa Molao wa ya Taolo ya tsa Bolaodi ba Meedi?

CCA e lohotha hore dikarolong tsa 931(2) le 933(2) ho tla ba le kgokanyo pakeng tsa ngodiso kapa ho ntshuwa ha laesense ho latela dintlha tsa Molao wa jwale mmoho le ngodiso kapa ho ntshuwa ha laesense ho latela dintlha tsa CCA. Hore na kgokanyo ena e tla hlokomelwa jwang e sa ntse e le taba ya ntshetsopele ya mekgwatshebetso ya jwale.

22. Ka kopo ebe o ka bolela hore di-OGA tse kang Port Health di tla tshwarwa jwang mabapi le molao ona o motjha? Kutlwisiso ya ka ke hore re tla lokollwa hang feela ha thepa ka boyona e se fihlile. Ebang ho le jwalo mme re kgona feela ho kopa ho lokollwa ha Port Health, na sena se ka se diehise ho fihliswa ha thepa?

CCA e bolela hore bolaodi ba meedi ke bona feela bo nang le matla a makgaolakang a ho lokolla ke hore, dithoto di tla tshwarelwa OGA (eo jwale e bitswang bolaodi bo laolang "administering authority") mme ka mora hore OGA e kopile bolaodi ba meedi ho fedisa tshwaro eo, dithoto di tla lokollwa ke bolaodi ba meedi, ha feela e le hore tsebahatso ya tlhekelo e kgotsofatsa dithoko tsa molao wa bolaodi ba meedi. Ebang dithoto di hleketswe le pele di fihla, tsebiso ya tshwaro e lebang ho OGA le ho broukara ya tsa bolaodi ba thepa meeding e ka fihla le pele thepa e fihla ho bebofatsa motjha ona. Kgokahanyo ya elektronike motjheng ona ohle wa tsa lethathama la phepele, ho akareditswe le OGA, o tla ba bohlokwa ho netefatsa tsamaiso e sa sitiseheng ya dithoto.

23. Na o ka tiisa hore Molao o motjha wa Taolo ya Bolaodi ba Meedi tlasa kgaolo ya 4 karolong ya 89, o bolela hore ditsebahatso di tlameha ho nyehelwa matsatsing a mararo ka mora hore di fihle? Ke nka hore sena se sebetswa palo ho tloha ho fihleng ha pele makenong a naha mme sena se bolela hore ho kena hona ho lokela ho nyehelwa, e seng hakaalo ho hlekelwa le ho lokollwa ho tswa bolaoding ba thepa meeding?

Karolo ya 90(1)(a) ya CCA e bolela hore tsebahatso ya tlhekelo e tlameha ho nyehelwa bolaoding ba meedi ebang dithoto di tswa naheng tse ka ntle mme di le sekepeng sa matjhabeng, matsatsing a mararo a ho fihla ha dithoto boemakepeng ba bolaodi ba meedi moo dithoto tsena di tlang ho laollwa ho tswa sekepeng seo. Le ha ho le jwalo, ka kopo hlokomela hore diphelelo tsa karolo ya 90(4) tse hloakang tsebahatso ya tlhekelo e mabapi le dithoto tse ka hara khontaina tse reretsweng ho fihliswa theminaleng ya dikhontaina kapa depong e nang le laesense e bohareng ba naha (jwalo ka City Deep) e lokelang ho nyehelwa bonnyane matsatsi a mararo a khalendara pele dithoto tseo di fihla boemakepeng boo ba bolaodi ba meedi. Nyehelo ya tsebahatso ya tlhekelo ho latela dinako tse laetsweng ha ya akaretsa ho lokollwa empa ho lokela hore e be e amohetswe ke bolaodi ba thepa meeding ho latela dintlha tsa karolo ya 171.

24. Na o ka boela o tiisa hore ebang dithoto di fihla ka moya, yona melao ena e tla dula e sebetsa? Le hore, ebang tsebahatso e nyehetswe matsatsing a mararo mme eso lokollwe, ebe dithoto tse tshwerweng polokelong ya bonto mme di so ka di nyehelwa ho Polokelo ya Mmuso?

Ho latela dintlha tsa karolo ya 181 ya CCA, "akgente e lokollang" (monga laesense wa sebaka se taolong ya bolaodi ba meedi moo dithoto di leng teng pele di lokollwa) e keke ya fetisetsa dithoto ho motho ofe kapa ofe ntle le ka tsebiso ya tumello ya semmuso ya tokollo. Ka mantswe a mang, dithoto di tla dula sebakeng se tlasa taolo ya bolaodi ba meedi mme di ka nna tsa bolokwa polokelong ya nakwana.

Ebang bolaodi ba meedi ka mabaka a mang bo etsa qeto ya ho hapa dithoto ho latela dintlha tsa Kgaolo ya 34 ya CCA, dithoto ho latela dintlha tsa karolo ya 759 di ka nna tsa bolokwa sebakeng seo di hapilweng ho sona, kapa di tloswe ho leba Polokelong ya Mmuso kapa sebakeng se nang le laesense ho latela bolaodi ba meedi.

25. Ka kopo ebe o ka bolela hore letsatsi le letjha la ngodiso le tla ba neng mme ebang ho kgoneha ho be le foromo ya kopo kapa websaete eo ho yona lesedi le jwalo le ka fumanwang ho yona?

Ngodiso e ntjha mmoho le mokgwatshebetso wa kopo ya laesense di sa ntse di le motjheng wa ntshetsopele ka SARS. Hang feela ha mokgwatshebetso o se entswe ditoko mme ho bonahetse hore o sebetsa hantle, SARS e tla fana ka

tsebiso e sa le ka nako ho bakgathatema bohle mabapi le ho fumaneha ha ona ho latela dintlha tsa Molao wa Taolo ya Bolaodi ba Meedi, wa 2014.

26. Ka kopo fana ka tlhakisetso ya tse latelang:

- **Molao wa 5.7: Ebe nako e telele ya poloko ya dithoto tlasa motjha wa bolaodi ba meedi dibakeng tse ding ntle le tse tjhaetsweng monwana ke e kae?**

Ha ho sa hlake hore na potso ena e mabapi le poloko ya dithoto ka ho qolleha tlasa motjha wa polokelo sebakeng se hlwalilweng na. Ho hlokomelwe hore ho iswa dibakeng tse ding ho ka nna ha tjhaelwa monwana mabapi le dithoto tse tlasa metjha e meng ya tsa bolaodi ba meedi jwalo ka karolo ya 208 (transit), 230 (excise warehouse transit), 415 (inward processing) le 442(2) (home use processing).

Karolo ya 918 e tlameha ho balwa mmoho le molao wa 5.7, o fanang ka motjha wa ho fumana tumello ya bolaodi ba meedi bakeng sa "dithomello" tse fapaneng. Diphetho tsa karolo ya 918 ke hore bolaodi ba meedi nakong eo bo fanang ka tumello, bo ka boela ba fana ka nako eo ka yona tumello eo e tlang ho sebetsa ka yona. Le ha ho le jwalo, sena ha se bolele hore bolaodi ba meedi bo ka dumella dithoto tse tlasa thomello e fapaneng ho dula sebakeng seo di suthiseditsweng ho sona nakong e ka bakang kgohlano le pehelo e hlakileng ya CCA. Karolo ya 918(1)(b) ka ho qolleha e bolela hore nako e boletsweng e tlameha ho tsamaisana (e se hohlane) le CCA le Molao ofe kapa ofe wa tefiso ya lekgetho. (Ka kopo sheba dinako tse itseng tse mabapi le ditshebetso tsa tse tseleng, polokelo, tshebetso ya ka hare mmoho le tshebetso ya lapeng le tse ka hara Dikgaolo tse amehang tsa CCA).

- **Molao wa 7.2 (b): Ebe dinomoro tse ngata-ngata tsa di-invoice di tla hlahella jwang tsebahatsong ya tsa bolaodi ba meedi? Ebe sena se bolela hore mola ka mong invoiseng ya mofepedi e tlameha ho tsebahatswa ka thoko le ha e le hore theko ya sehlooho e ntse e tshwana?**

Dinomoro tse ngata-ngata tsa di-invoice di ka nna tsa ananelwa tsebahatsong. Mela e fapaneng invoiseng ya mofepedi e ka nna ya momahangwa tsebahatsong, ha feela e le hore dintlha tsa bohlokwa tsa hlahlobo di tshwana.

- **Molao wa 7.2 (d): Ka nako ya pele ho tlhekelo motho o na kakanyo ya "letsatsi la ho fihla" feela – ebe letsatsi la nnete "letsatsi la ho fihla" le tsejwa feela ka nako ya ho fihla? Mona ho nkuwa hore ha ho no hlokeha tokiso ya letsatsi la ho fihla ho fihlela ka letsatsi leo la ho fihla.**

Sena se nepahetse.

- **Molao wa 7.2 (d) r.t.w s 2: Ebe sekepe se fihla neng boemakepeng? Ebe sekepe se feela se ntshitse ankere ho bontsha hore se feela se le boemakepeng?**

Sekepe se fihla ha se le boemakepeng mme se lahletse ankere, ke hore tlhaloso ya tiwaelo ya dikshinare ya lentswena ke yona e sebetsang.

Mabapi le "ho fihla ha dithoto" boemakepeng ba bolaodi ba thepa meeding, ho sebetsa tse latelang:

- Karolo ya 67(1)(d) (i) e bua ka letsatsi le nako eo dithoto di lebelletsweng ho fihla ka tsona...sebakeng se boletsweng karolong ya 90 ha ho buuwa ka dithoto tse tswang kantle ho naha. Karolo ya 90(1)(a) e bua ka ho fihla boemakepeng ba bolaodi ba meedi.
- Karolo ya 2(b)(ii) e shebane le ha dithoto tse sekepeng di tlameha ho nkuwa e le tse fihlileng boemakepeng ba bolaodi ba meedi, ke hore "ka nako eo sekepe se fihlang boemakepeng lekgetlo la pele, ho sa natswe hore ke ka hara boemakepe kapa boemelong bo bong ka ntle ho boemakepe boo"

- **9.5 (f) r.t.w. s 206(4): Ke mang ya tla tlaleha ho hloleha ho phethelwa ha tshebetso ya matjhaba ya tsamaiso: ke bolaodi ba moedi kapa bolaodi ba meedi ba SARS?**

Motho ya hlekelang dithoto: sheba karolo ya 217(2) ya CCA.

Tikolohong e dulang e fetoha le e rarahaneng ya matjhaba, lebatowa le ya naha, Bolaodi ba Meedi bo kgatha tema e hlokolosi ho tshheheta mananeo a Mmuso a ho phahamisa kgolo ya ikonomi, ho thehwa ha mesebetsi le kopano ya setjhaba.

Molao wa Bolaodi ba Meedi, wa 1964, ha wa kgona ho emelana le diphetoho tse mabapi le mosebetsi wa bolaodi ba meedi kapa le diphetoho tse kgolohadi tsa tikoloho ya kgwebisano ya matjhaba, haholoholo kgolo e potlakileng ya tshhebediso ya theknoloji ya tlhahisoleseding mmoho le phapanyetsano ya data ya elektronike.

Sebopeliso sa jwale sa molao wa bolaodi ba meedi, ha se kgone ho tobana le tse ntjha tse ka bakang kotsi, ho feta moo ha se kgone ho sebedisana le kgwebo mme e bile se hloka ho utlwisiseha le ho sebediswa ha bonolo hore se tle se fane ka netefatso ho bahwebi le baeti mmoho le ho Bolaodi ba Meedi.

Ka kopo hlokomela: Dipotso tse botswang kgafetsa (FAQs) mmoho le dikarabo tsa tsona ke tsa tataiso ya kakaretso e mabapi le melao e metjha ya bolaodi ba meedi. Ha di a rerelwa ho kena ka botebo ho tsa setekgeniki le tsa molao tseo hangata di amahanngwang le tsa bolaodi ba meedi. Ka hona, ha di a lokela ho sebedisetswa tse mabapi le tsa molao. SARS e ka nna ya ntjhafatsa Dipotso tse botswang kgafetsa (FAQs) ka nako ya ho phethahatswa ha molao ona o motjha. Di hlophisitse ho latela dipotso tse rometsweng imeileng ya NewCustomsActs@sars.gov.za ke setjhaba.